

WINCENTY URBAN

SPRAWOZDANIE SEKCJI HISTORYCZNEJ POLSKIEGO TOWARZYSTWA TEOLOGICZNEGO W LATACH 1976—1981

W 1958 roku powstały w ramach Polskiego Towarzystwa Teologicznego specjalistyczne Sekcje teologiczne. Wśród nich zaczęła też działać Sekcja Historyczna w nowym ujęciu prawnym. Zgodnie z regulaminem każdego roku odbywa się zjazd sekcyjny, na którym realizuje się program układany przy współpracy wszystkich członków. Jako odpowiedni czas na odbywanie zjazdu obrano dwa dni, mianowicie czwartek i piątek, w pierwszym tygodniu po Wielkanocy. Każdy dzień zjazdu rozpoczyna się Mszą świętą — koncelebrowaną przez wszystkich przeważnie uczestników. W czasie każdej Mszy świętej wygłasza się odpowiednią homilię, której podejmują się zazwyczaj miejscowi księża biskupi, zwłaszcza ordynariusze.

W okresie sprawozdawczym 1976—1981 zjazdy Sekcji Historycznej odbyły się w następujących ośrodkach seminaryjnych.

1) W dniach 22—23 kwietnia 1976 roku miał miejsce zjazd Sekcji w Pieniężnie z okazji 100-lecia Księży Werbistów. Poświęcony był on sprawom metodologicznym prowadzenia seminarium naukowego w diecezjalnych i zakonnych zakładach kształcenia duchowieństwa. Wzięło w nim udział 42 uczestników. Homilie w czasie Mszy świętej wygłaszał o. Jan Cebulski, werbista.

Na program zjazdu zostały się następujące wykłady:

a) ks. Zygmunt Zieliński. Organizacja i cele seminarium naukowego w Seminariach Duchownych.

b) ks. Marian Banaś. Praca magisterska — jej cele i charakter.

c) ks. Anzelm Weiss. Warunki kościelne i państwowe na Uczelniach teologicznych w Polsce do uzyskania magisterium.

d) ks. biskup Jan Obłąk. 100-lecie objawień w Gietrzwałdzie.

e) ks. Daniel Olszewski. Tematyka prac magisterskich.

f) ks. Kazimierz Dola. Praca seminaryjna — tematyka i zakres.

g) ks. Edmund Piszcz. Najnowsze prace (po roku 1945) na temat techniki pracy naukowej.

h) ks. Franciszek Stopniak — ks. Zygmunt Zieliński. Metoda badań społecznych Kościoła.

i) ks. Józef Arlik. Działalność misyjna polskich Werbistów.

j) ks. Józef Arlik. Zgromadzenie Słowa Bożego — Księża Werbistów i jego cele oraz dzieje ze szczególniejszym uwzględnieniem Prowincji polskiej.

k) ks. Antoni Baciński. Kardynał Albin Dunajewski a zakony.

W sumie więc wygłoszono w Pieniężnie 11 wykładów, po których odbywała się ożywiona dyskusja.

W Pieniężnie wysunięto też i zaakceptowano tematy ze strony Sekcji Historycznej na Kongres Teologów Polskich w Krakowie, jaki miał się odbyć w 1976 roku: ks. Jan Dębski. Meceny artystyczne w historii biskupstwa wrocławskiego; ks. Józef Mandziuk. Biblioteka przy kościele św. Jakuba w Nysie — wyrazem kultury duchowieństwa śląskiego; ks. Józef Pater. Nauka Abrahama Bzowskiego o prymacie papieskim; ks. Józef Swastek. Duchowość św. Brygidy; bp Wincenty Urban. Biblioteka kanonika Wawrzyńca Budausa z XVII wieku; ks. Antoni Baciński. Praca charytatywna Księża Misjonarzy w Polsce 1651—1939; ks. Bolesław Kumor. Obsada biskupstwa krakowskiego 1850—1914; ks. Franciszek Stopniak. Metoda badań społecznych Kościoła.

Zebranych profesorom historii Kościoła w Pieniężnie życzył w przysłanym liście z dnia 29 kwietnia 1976 roku ks. Karol kardynał Wojtyła „obfitych owoców Ich niestrudzonej pracy dla dobra nauki historii Kościoła”

2) W 1977 roku (w dniach 14—15 kwietnia) odbył się zjazd członków Sekcji Historycznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Seminarium Duchownym w Sandomierzu. Brało w nim udział 35 uczestników. Temat główny dotyczył 400-lecia przyjęcia Tridentinum w Polsce. Homilię w czasie Mszy świętej w pierwszym dniu wygłosił ks. biskup Walenty Wójcik, a w drugim dniu ks. biskup Stanisław Sygnet. Zjazd trwał dwa dni. W czasie zjazdu wygłoszono 9 wykładów. Ks. Anzelm Weiss odwołał swój wykład o funkcji parafii potrydenckiej z powodu wyjazdu do Belgii. Karol kardynał Wojtyła w liście, pisanym w Krakowie 16 kwietnia 1977 roku, wyraził życzenie, aby „referaty i dyskusje na temat odnowy trydenckiej w Polsce, wzbogacone doświadczeniem historii pomagały nam do realizacji obecnej odnowy w duchu Soboru Watykańskiego II”. Sam program wypełniły następujące wykłady:

a) ks. Edmund Piszcz. Główne wytyczne reformy Trydenckiej.

b) ks. Alojzy Szorc. Biskupi polscy okresu potrydenckiego — do końca XVI wieku.

c) ks. Tadeusz Śliwa. Wpływ Tridentinum na uchwały Synodu Zamojskiego w 1720 roku.

d) ks. Daniel Olszewski — ks. Jan Kracik. Potrydencki kler parafialny — wymogi i realizacja.

e) ks. Marian Banaszak. W jakim stopniu Seminarium Duchowne powstało i działało pod wpływem Soboru Trydenckiego.

f) ks. Tadeusz Żebrowski. Nauczanie — szkoła parafialna — kaznodziejstwo — katecheza w okresie potrydenckim w Diecezji Płockiej do połowy XVII wieku.

g) ks. Janusz Zbudniw ek. Reforma potrydencka w zakonach mniszych na przykładzie Paulinów.

h) ks. Antoni Baciński. Zakony nowe — potrydenckie — idea — recepcja w Polsce.

i) ks. Marek Zahajkiewicz. Potrydencka reforma liturgii i jej recepcja w Polsce.

3) Z kolei w 1978 roku miejscem zjazdu członków Sekcji Historycznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego był Płock. Ks. Karol kardynał Wojtyła jako Przewodniczący Komisji Episkopatu d/s Nauki Katolickiej w swym liście z dnia 16 stycznia 1978 roku życzył, aby Seminarium Naukowe, mające odbyć się w Płocku, przyniosło „duchowe korzyści dla Uczestników i przyczyniło się do pogłębienia nauki katolickiej w Polsce”. W Seminarium Naukowym w Płocku uczestniczyło 34 profesorów. Seminarium to odbyło się w dniach 30 i 31 marca 1978 roku. W czasie Mszy świętej w pierwszym dniu zjazdu homilię wygłosił ks. biskup Bogdan Sikorski, Ordynariusz Płocki, a w drugim ks. biskup sufragan Jan Wosiński. Jako temat główny podjęto w Płocku tezę, że historia Kościoła jest nauką teologiczną. Z wykładami w Płocku wystąpili następujący profesorowie. Wykładów było 9:

a) ks. Jan Śrutwa. Historia Kościoła jako historia zbawienia u Euzebiusza z Cezarei.

b) ks. Marek Zahajkiewicz. Średniowieczna koncepcja historii Kościoła.

c) ks. Henryk Wojtyśka. Wpływ odrodzenia i humanizmu na rozdział historii świeckiej i kościelnej.

d) ks. Jan Kracik. Sekularyzacja historii Kościoła w okresie odrodzenia.

e) ks. Franciszek Stopniak. Odrodzenie historii Kościoła — „historia zbawienia” w XIX wieku.

f) ks. Marian Banaszak. Postulaty Vaticanum II i dekretów posoborowych odnośnie ujęcia i wykładów historii Kościoła.

g) ks. Hieronim Fokciński. Filia Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Warszawie.

h) ks. Zygmunt Zieliński. Polskie metodologie historii a historia Kościoła.

i) ks. Józef Swastek. Polskie podręczniki historii Kościoła do roku 1939.

4) Doroczny zjazd w 1979 roku odbył się w Paradyżu-Gościkowie, w Diecezji Gorzowskiej. Jego głównym tematem było „900-lecie śmierci św. Stanisława Szczepanowskiego”. Wykładów na ten temat wygłoszono 10. Zjazd odbył się w dniach 19 i 20 kwietnia. Homilię w czasie Mszy świętej wygłosił ks. biskup Wilhelm Pluta, Ordynariusz Gorzowski, a w następnym dniu ks. biskup sufragan Paweł Socha. Jako prelegenci wystąpili profesorowie diecezjalni i zakonnicy. Ojciec Święty Jan Paweł II przysłał telegram.

a) ks. Jan Wysocki. Factum Sancti Stanisłai w historiografii powojennej.

b) ks. Waclaw Schenk. Kult liturgiczny św. Stanisława w okresie przed i potrydenckim.

c) ks. Edmund Piszcz. Rola polityczna i narodowa kultu św. Stanisława w okresie przedrozbiorowym.

d) ks. Jan Związek. Św. Stanisław w polskim kaznodziejstwie do końca XVIII wieku.

e) ks. Bolesław Przybyszewski. Węgierski monolog króla Bolesława Śmiałego, dotyczący św. Stanisława.

f) ks. Kazimierz Dola. Rola św. Stanisława w utrzymaniu tradycji polskiej na Śląsku i Pomorzu Zachodnim.

g) ks. Marian Brudzisz. Wpływ kultu św. Stanisława na rozwój polskiej kultury (architektura, rzeźba, literatura, etnografia).

h) ks. Adam Nowak. Kult św. Stanisława w Diecezji Tarnowskiej.

i) ks. Józef Kruczyński. Ikonografia św. Stanisława Szczepanowskiego w sztuce polskiej.

j) ks. Zygmunt Zieliński. Sympozjum o życiu religijnym w Polsce z lat 1939—1945. Wykład ten był luźny. Nie wchodził do tematyki o św. Stanisławie.

5) Z okazji przypadającego „500-lecia śmierci ks. Jana Długosza 1480—1980” zorganizowano zjazd w Seminarium Metropolii

talnym w Krakowie w dniach 10 i 11 kwietnia. Uczestniczyło w nim 42 profesorów. Homilię w czasie Mszy świętej koncelebrowanej w pierwszym dniu zjazdu na Wawelu przy grobie św. Stanisława wygłosił ks. Franciszek kardynał Macharski. W drugim dniu uczestnicy koncelebrowali przy grobie św. Jana Kantego w kościele św. Anny. Homilię głosił ks. biskup Wincenty Urban z Wrocławia. Wykładów było 9. Wieczorem 10 kwietnia uczestnicy zebrali się w kościele Paulinów na Sikałce i złożyli białoczerwone kwiaty na grobie ks. Jana Długosza — „Ojca polskiej historii”. Wykłady były następujące:

- a) ks. Jerzy Wolny. Jan Długosz jako uczoney i jego dzieła.
 - b) ks. Wacław Schenk. Służba Boża w Polsce w świetle pism Jana Długosza.
 - c) ks. Bolesław Kumor. Sieć parafialna Diecezji Krakowskiej w Liber Beneficiorum Jana Długosza.
 - d) ks. Marian Banaszak. Organizacja metropolitalna i diecezjalna oraz prymacjalna u Jana Długosza.
 - e) ks. Hieronim Wyczawski. Opinie Jana Długosza o papieżach.
 - f) ks. Bolesław Przybyszewski. Testament Jana Długosza.
 - g) ks. biskup Wincenty Urban. Nominacja Jana Długosza na metropolitę lwowskiego.
 - h) ks. Jan Kracik. Organizacja archidiakonalna i dekanalna Diecezji Krakowskiej w świetle pism Jana Długosza.
 - i) ks. Tadeusz Żebrowski. Zakony i klasztory w Diecezji Krakowskiej w relacjach Jana Długosza.
- Podsumowań poszczególnych zjazdów dokonywał ks. biskup Wincenty Urban.

Relacje o przeprowadzanych zjazdach zamieszczała prasa, jak „Słowo Powszechne” 1977 nr 93 s. 5; „Tygodnik Powszechny” 1978 nr 17 s. 6; „Tygodnik Powszechny” 1979 nr 20 s. 7; „Tygodnik Powszechny” 1980 nr 17 s. 7; „Słowo Powszechne” 1980 nr 87 s. 1; „Studia Theologica Varsaviensia” 1978 nr 1 s. 227—230.

6) W roku 1981 Sympozjum Sekcji Historycznej odbyło się w Seminarium Duchownym Księży Salwatorianów w Bagnie z okazji 100-lecia tegoż Zgromadzenia. Zgłoszono na nie 13 wykładów. Są one o następującej tematyce: ks. Anzelm Weiss. O biskupach lubuskich; — ks. Henryk Borcz. Historiografia Diecezji Przemyskiej; — ks. Jan Kracik. Z badań nad dziejami społecznymi niższego duchowieństwa; — ks. Józef Kowalik. Prasa jako źródło historyczne; — ks. Zygmunt Zieliński. Ba-

dania nad religijnością polską w latach okupacji. Problematyka metodologiczna i dotychczasowe wyniki badań; — ks. Tadeusz Kraheil. Wydział Teologiczny i Seminarium Duchowne w Wilnie w czasie drugiej wojny światowej; — ks. Konrad Lutyński. Jan Kochanowski jako prepozyt poznański; — ks. Ludwik Grzebień. Związki Kościoła w Polsce i Stanach Zjednoczonych przed masową emigracją (1783—1870); — ks. Marian Banaszak. Prymasostwo w Polsce w XIX wieku; — ks. Antoni Kiełbasa. Zgromadzenie Salwatorianów w 100-lecie istnienia (1881—1981). Problemy badawcze; — ks. Ludwik Królik. Organizacja Diecezji Łuckiej; — ks. Stanisław Wilk. Administracja Archidiecezji Gnieźnieńskiej 1918—1939; — ks. Bolesław Micewski. 100-lecie Zmartwychwstańców w Polsce (1880—1980). Z tak nakreślonego programu wypadła prelekcja ks. Weissa i ks. Micewskiego.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzili habilitację: Ks. Kazimierz Dola (Nysa), ks. Ludwik Grzebień (Warszawa), ks. Jan Kracik (Kraków), ks. Kazimierz Śmigiel (Gniezno).

W 1976 roku nakładem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie wyszła *Historia Kościoła. Część 3. Złoty okres średniowiecza chrześcijańskiego* w opracowaniu ks. Bolesława Kumora jako skrypt dla studentów.

Z radością należy donieść, że w 1979 r. ukazała się drukiem „*Historia Kościoła w Polsce*”, t. II, cz. I 1764—1918, cz. II 1918—1945 pod red. ks. B. Kumora i ks. Z. Obertyńskiego.

Zgodnie z Regulaminem obecny Zarząd Sekcji Historycznej w 1976 roku w Pieniężnie został wybrany na okres pięciu lat w następującym składzie: biskup Wincenty Urban, ks. Bolesław Kumora, ks. Bolesław Przybyszewski, ks. Hieronim Wyczawski.